

takaajana; siinä vallitsevan angloamerikkalaisen demokratianteorian perustekijät, jotka Carole Pateman tulkitsee syntyneiksi demokratian klassikkojen väärinymmärtämisestä.

Vallitseva — »contemporary» — demokratianteoria rajoittuu poliittiseen metodiin ja valtiollisiin instituutioihin. Säännöllisesti toistuvat vapaat vaalit ovat demokratian ei vain välttämätön vaan myös riittävä ehto; poliittinen vapaus on yhtä kuin eliittien vapaus kilpailulla äänistä, tasa-arvoisuus samaa kuin yleinen ja yhtäläinen äänioikeus. Osallistuminen on osallistumista johtajien valintaan.

»Vallitseva» teoria on muotoutunut »klassisen» teorian schumpeterilaisesta kritiikistä, jonka mukaan 18. vuosisadan ajattelijat olisivat teorioissaan edellyttäneet yksilöltä epätodellista rationaalisuutta ja laiminlyöneet tyystin johtajuuden tarkastelun. Pateman haluaa osoittaa, että tällainen yleistäminen on aikaisempien teorioiden perin mielivaltaista niputtamista; itse asiassa koko klassinen teoria on vain myytti ja puhe siitä niin muodoin tyhjää nyhjästyä.

Pateman pyrkii osoittamaan, että Schumpeter ja hänen seuraajansa eivät ole ymmärtäneet aikaisempia, »osallistuvan» demokratian puolestapuhujia: Rousseaut, J. S. Millia, G. D. H. Colea.

Tekijä esittää kaksi syytä siihen, että »osallistuminen» on sivuutettu vallitsevassa teoriassa. Yksi syy on politiikan sosiologian kehitys, jonka myötä on osoitettu, että alemmissa sosiaaliryhmissä on voimakkaita demokratianvastaisia ja autoritaareja asenteita.

Pateman kritikoit niitä sosiologeja, jotka ovat tehneet asennemittauksistaan johtopäätöksensä ottamatta huomioon sitä seikkaa, että mahdolliset autoritaarit asenteet alemmissä sosiaaliryhmissä saattavat olla välitön heijastuma niiden lähimiljöön — erityisesti työelämän — autoritaareista rakenteista (— tästä Pateman johtaakin viime kädessä vaatimuksen työelämän demokratisoimisesta kansan kasvatamisen keinona ja yhteiskunnan todellisen demokratisoimisen edellytyksenä).

»Vallitsevan» ja »osallistuvan» demokratian teorian keskeiseksi eroksi Pateman kokee juuri sen, että kun »vallitseva» tyytyy poliittisen demokratian metodiseen määrittelyyn, niin »osallistuva» perustaa valtiollisen demokra-

CAROLE PATEMAN: **Participation and Democratic Theory.** Cambridge University Press. Cambridge 1970, 122 s.

Eliitin osallistuminen järjestelmän toimintakykyyn ja massojen apaattisuus sen stabiiliuden

tiansa »osallistuvan yhteiskunnan» edellytykselle. »The notion of a participatory society requires that the scope of the term 'political' is extended to the sphere outside national government». (s. 106)

Kuitenkin sen Pateman nuolaisee puraisematta, että alemmista sosiaaliryhmistä löydetty »demokratianvastaisuus» on osoitettu todeksi käyttämällä asennemittareita, joissa sosialistisen työväenliikkeen kannattaminen e.g. on sellaisenaan saatettu lukea demokratianvastaisuuden indikaattoriksi.

Toinen syy osallistumisen laiminlyömiseen angloamerikkalaisessa teoriassa onkin jo sitten Patemanin käsityksen mukaan historiallinen: »totalitarismin» synty. Tuttuun tapaan: »The collapse of the Weimar Republic, with its high rates of mass participation, into fascism, and the post-war establishment of totalitarian regimes based on mass participation, albeit participation backed by intimidation and coercion, underlay the tendency for 'participation' to become linked to the concept of totalitarianism rather than that of democracy.» (s. 2)

Pateman esittää paikka paikoin kovaa kriittikkä vallitsevan demokratianteorian kannattajien mccarthyistisiä teesejä kohtaan. Tällaisia teesejä ovat seuraavat. Koska alemmat sosiaaliryhmät koostuvat autoritaareista ainekista, näitä ei voi päästää poliittiselle areenalle (*Dahl*). Kun demokraattinen järjestelmä on pystytetty, demokratian ihanne on minimoitava (*Sartori*). Stabiiliuden nimissä demokratiassa tarvitaan autoritaarisuuden terveellistä elementtiä (*Eckstein*).

Mutta Pateman ei aseta yllä referoitujen herrojen premissejä kyseenalaisiksi. Pateman uskoo, että he ovat täysin vilpittömiä kantaesaan huolta järjestelmän stabiiliudesta kansalaisten mielenrauhan turvana. Tekijä ei tule kysyneeksi, kenen intressien mukaista tällainen status quo -ajattelu (— stabiilius hinnalla millä hyvänsä) oikein mahtaisi olla.

Niinpä Pateman tuntuu uskovan, että tais-telu osallistumisen puolesta on voitettu, kun on kyetty osoittamaan, että poliittisen prosessin stabiilius ei vaarannu osallistumisen lisäämisen myötä. Tämän asian teoreettinen osoittaminen tekisi ikään kuin jo mahdolliseksi osallistumisen ymppäämisen länsimaisen demo-

kratian käytäntöön sen kummemmista vaikeuksista.

Stabiiliuden takaa Patemanin käsityksen mukaan osallistumisen kasvattava vaikutus: vaikka äänestämään ei oppisikaan äänestämällä (*Sartori*) niin osallistumaan oppii osallistumalla. »The theory of participatory democracy stands or falls on two hypotheses: the educative function of participation, and the crucial role of industry». (s. 44)

Osallistumisjärjestelmien merkityksen teollisuudessa ja työelämässä Pateman perustele siten, että useimmat yksilöt kuluttavat merkittävän osan elinajastaan työssä (näin tietenkin on) ja koska juuri työpaikan tehtävät monipuolisuudessaan tekevät mahdolliseksi kasvattaa ja kouluttaa yksilöt yhteisten asioiden hoitoon tehokkaammin kuin yhteiskunnan min-kään muun osa-alueen puitteissa on mahdollista. Muita laadullisia eroja teollisen miljööön ja vaikkapa perhepiirin välillä Pateman ei näe.

Kaiken kaikkiaan teoksessa on paljon mielenkiintoisia pikkuvalluksia, mutta kokonaisuus rakentuu angloamerikkalaisen tutkimustradition suppean tarkastelun ja tämän tradition omien premissien varaan ikään kuin muita suuntauksia ei olisi olemassakaan. Ja Englannissa sentään on tällä alalla viime aikoina tehty ja julkistettu uusiakin uria aukovaa tutkimusta: ajattelen erityisesti Ken *Coatesin* ja Tony *Tophamin* toimintaa, sekä heidän johtamansa tutkimuslaitoksen (*Institute for Workers' Control, Nottingham*) julkaisuja että heidän omia teoksiaan.

Kirjan ainoa viittaus marxilaiseen teoriaan on sivulauseen maininta, että Rousseauin lisäksi myös William *Morrisilla* ja *Marxilla* on ollut vaikutusta G. D. H. Colen ajatteluun. Jugoslavian poikkeusta lukuun ottamatta sosialistinen käytäntö sivuutetaan »totalitaristisena». Ilmeisesti myös osaksi tämän vuoksi Pateman ei lainkaan tunnu tiedostavan monitasopäätöksenteon toteuttamisen pulmallisuutta. Tuotantolaitosten sisällä tosin erotetaan ylä- ja alatason osallistuminen, mutta paljon ongelmallisempaa kysymystä, mikrodemokratian vaikutusta koko kansantalouden makrotason päätöksentekoon ja päinvastoin ei katsota aiheelliseksi käsitellä.

Ei vaikka Jugoslavian itsehallintojärjestelmälle todellakin on omistettu peräti yksi teok-

sen kuudesta luvusta. Jugoslavia on »of course, a Communist state», mutta ikävä kyllä ainoa teollisen demokratian suuren luokan kokeilu, jonka puitteissa sekä eri kokoiset että eri tyyppiset tuotantoyksiköt kattavat kokonaisen kansantalouden. Mahtaisiko onnistua yksityisomistuksen vallitessa?

Omistuksen merkityksen Pateman kuittaa taloudellisen tehokkuuden ja osallistumisen suhdetta pohtivan kappaleen alaviitteessä seuraavasti: »Little mention has been made of the question of ownership of industry under a participatory system as this would have taken us too far from our main theme». (s. 108) Olisikohan?

Kirjan luettuani olen vakuuttunut siitä, että vasta omistussuhteiden huomioon ottaminen olisi johdattanut tekijän aiheensa ytimeen ja käytännön kipeimpien ongelmien teoreettisen tarkastelun alkuun.

Ilkka-Christian Björklund